

Kursbeskrivning:

Rättsinformatik, 6 hp.

1. Om kursen

Kursen Rättsinformatik är en obligatorisk grundkurs på avancerad nivå som ges inom ramen för Juristprogrammet vid Stockholms universitet.

Kursen är inriktad på komplexa rättsliga problemställningar som utveckling och användning av modern informations- och kommunikationsteknik ger upphov till. Ett centralt inslag i kursen är att stärka studenternas metodologiska förmåga att hantera IT-rättsliga frågeställningar. Detta omfattar de samhälleliga konsekvenserna av digitaliseringens inverkan på rättsordningen och tvärtom.

2. Förkunskapskrav och andra villkor för tillträde till kursen

För tillträde till undervisning och examination krävs godkända resultat i de kurser som ingår i Juristprogrammet under termin ett till fem samt genomgången undervisning i kurserna rättshistoria och förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt.

Registrering

Studenter som inte tidigare har varit registrerade på kursen och som vill läsa den, måste registrera sig på kursen. Registrering är nödvändig även om du endast avser att tentera rättsinformatiken under terminen. Registrering sker genom att anmäla sig till kursen på www.antagning.se.

Omregistrering:

Det är för tillfället kursadministratören som gör omregistreringar. För omregistrering, kontakta administratören via RI@juridicum.su.se och ange om du saknar obligatoriska moment och i så fall vilka. Ange gärna ditt personnummer så hanteras ditt ärende snabbare.

Den som tidigare genomgått kursen får endast tillträde till undervisning och seminarieuppgifter som ska kompletteras. Placering i grupp görs av administratören och sker i mån av plats.

Avregistrering

Studenter som av olika anledningar inte avser att läsa kursen ska avregistrera sig på <http://mitt.su.se> eller hos kursadministratören eller Studentexpeditionen senast en vecka efter kursstart. Endast förstagångsregistrerade studenter är garanterade plats i seminarieundervisningen. Om du inte vill läsa kursen och glömt att avregistrera dig, räknas du inte som förstagångsregistrerad vid ett senare tillfälle.

Obs! Avregistreringar kan få konsekvenser för din rätt att erhålla studiemedel. Kontakta CSN för mer information.

Gruppindelning

För att kunna anmäla dig till en grupp i FastReg måste du vara registrerad på kursen. De studenter som inte har läst kursen tidigare har förtur till undervisningen och får välja en plats i en grupp först. Tiden för registrering anges på kurshemsidan och i FastReg. För omregistrerade finns det möjlighet att delta i gruppundervisningen endast i mån av plats samt efter principen "först till kvarn".

3. Kursens innehåll

Ämnet rättsinformatik handlar om juridikens samspel med informations- och kommunikationstekniken (IT). Det faktum att normgivning och rättstillämpning i ökande utsträckning äger rum i miljöer som internet inverkar på rättsbildningen bl.a. genom att juridiska bedömningar och ställningstaganden rent tidsmässigt sker tidigare än vad som annars är det vanliga. Redan vid utveckling av e-applikationer inom såväl den offentliga som den privata sektorn blir det nämligen nödvändigt att ta ställning till – och programmera – vilken åtgärd som exempelvis ska leda till att en elektronisk handling anses inkommen till en myndighet eller att ett bindande anbud anses ha kommit en part till handa i ett digitalt nätverk.

Beroende på hur IT införs och används inom en organisation kan rättssäkerhet, effektivitet och affärsmässighet både förstärkas och försvagas. En grundläggande förutsättning för juridiskt hållbara lösningar är att ansvariga vidtagit adekvata säkerhetsjuridiska skyddsåtgärder av både tekniskt och organisatoriskt slag. I det praktiska rättslivet blir detta påtagligt när rättsliga infrastrukturer för uppgiftshantering, dokumentation, kommunikation m.m. digitaliseras.

Traditionellt sett har som bekant rättssystem vuxit fram med utgångspunkt i att uppgifter av skilda slag, t.ex. sådana som hör till myndigheters ärenden och advokaters klienter, hanteras manuellt. I takt med samhällets digitalisering sker emellertid alltmer juridiskt betydelsefull behandling av uppgifter och t.o.m. beslutsfattande, helt eller delvis automatiserat genom användning av olika algoritmer i form av datorinstruktioner. Rättsautomation är alltså inte en fiktion utan en realitet också vad gäller den rättsliga informationsförsörjningen som i varierande utsträckning baserar sig på hur olika sökmotorer fungerar. Denna rättsutveckling ger upphov till grundläggande frågor om bl.a. ansvarsfördelning och hur långt automationen kan tillåtas sträcka sig inom juridiken.

En annan IT-relaterad förändring av funktioner som är grundläggande i ett rättssystem är att dokument av skilda slag inte som tidigare regelmässigt förekommer i pappersformat utan i istället som en elektronisk representation av data. En konsekvens av detta är att lagstiftaren delvis har anpassat bestämmelser om bl.a. annat myndigheters hantering av handlingar i form av s.k. upptagningar för automatiserad behandling med tonvikt på tillgänglighet istället för fysiskt förvar.

Juridik handlar i betydande utsträckning om kommunikation mellan olika rättssubjekt. Rådgivning, avtalsslutande och rättsprocesser är bara några få exempel på rättsliga

aktiviteter som förutsätter utväxling av information. Den utspridda användningen av IT gör att tidigare avgränsningar mellan organisatoriska enheter som myndigheter och företag tenderar att suddas ut genom kommunikation i digitala nätverk och virtuella organisationer som också mycket väl kan vara verksamma i flera rättsordningar. I detta sammanhang uppkommer rättsfrågor av vitt skilda slag, t.ex. vilket lands lag som ska tillämpas vid tvistelösning, och hur man åstadkommer rättsenliga systemlösningar.

Den yrkesverksamme juristen står idag inför att tolka och tillämpa lagar och andra bestämmelser som ibland inte alls men i vissa fall delvis är anpassade till digital informationshantering. Det har också tillkommit helt nya regelverk för att reglera t.ex. elektroniskt uppfyllande av formkrav rörande skriftlighet och undertecknande. Mot bakgrund av detta är kursen uttalat metodorienterad. Upplägget syftar till att studenterna ska öva upp sin förmåga att med tidigare förvärvade kunskaper och färdigheter från juristprogrammet kunna uppfatta, precisera och hantera rättsfrågor som uppkommer vid utveckling och användning av e-applikationer inom såväl den offentliga som den privata sektorn. I syfte att konkretisera vissa samband mellan juridik och IT innehåller kursen också en del inslag av materiell rätt, t.ex. avseende integritetsskydd vid behandling av personuppgifter. Ämnet rättsinformatik är tvärvetenskapligt genom att rättsvetenskapen utgör utgångspunkt för studier som avser samband med data- och systemvetenskap. I kursen ägnas därför särskild uppmärksamhet åt hur juridiken ur metodhänseende i allt större utsträckning har kommit att spela en proaktiv roll när rättsenliga systemlösningar ska utformas och riskanalyser genomföras.

Kursen är indelad i tre block som vart och ett omfattar undervisning i form av föreläsningar och ett seminarium till vilket studenterna har att förbereda och redovisa särskilda uppgifter.

Det första blocket om "Rättsinformatik och integritetsskydd" inleds med en introduktionsföreläsning som ger studenterna grunderna i rättsinformatiken. Samband mellan juridik och IT åskådliggörs därefter genom föreläsningar om internationalisering, och olika aspekter på integritetsskydd. Blocket innehåller även ett par föreläsningar om IT för jurister. Det anknyttande seminariet innebär en fördjupning av juridiken kring behandling av personuppgifter i digitala miljöer.

Det andra blocket om "Rättsautomation" har en utpräglad metodmässig inriktning genom att uppmärksamma digitaliseringens gränser inom juridiken. Temat introduceras i särskilda föreläsningar om hur automatisering kan gå till i praktiken med en historisk förankring kring automatiserat rättsligt beslutsfattande. Etiska överväganden som rättsautomation aktualiserar behandlas också.

Det tredje blocket om "Informationssäkerhet" handlar om säkerhetsjuridik i digitala miljöer. Blocket är utformat med sikte på informationssäkerhet för jurister i vidsträckt bemärkelse med avseende på risker vid databehandling nationellt och internationellt. Detta aktualiserar vikten av regelefterlevnad och behov av att utforma vägledningar och andra styrinstrument med anknyttande revidering och tillsyn.

4. Förväntade studieresultat

4.1 Kunskap och förståelse

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

- visa fördjupad kunskap i och förståelse av de komplexa juridiska frågeställningar som gör sig gällande på rättsinformatikens område, det gäller särskilt i fråga om hur olika regelverk samspelar.

4.2 Färdighet och förmåga

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

- visa fördjupad förmåga att med hjälp av relevanta juridiska metoder tillämpa och tolka olika regler samt bedöma komplexa juridiska problem på rättsinformatikens område,
- visa fördjupad förmåga att med hjälp av juridisk metod systematiskt, kritiskt och självständigt identifiera, formulera och analysera komplexa juridiska frågeställningar på rättsinformatikens område, och
- visa förmåga att klart redogöra för och diskutera slutsatserna i dialog med andra på såväl svenska som engelska.

4.3 Värderingsförmåga och förhållningssätt

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

- självständigt och kritiskt bedöma och värdera juridiska frågeställningar på rättsinformatikens område med hänsyn till relevanta samhällliga frågor, inbegripet etiska frågor som demokrati- och integritetsfrågor.

5. Undervisning

5.1 Allmänt

Undervisningen ges i form av föreläsningar och seminarier.

Seminarierna är obligatoriska och utgör en del av examinationen. Fullgörande av seminarier förutsätter aktivt deltagande genom att studenten ska ha förberett sig samt vara beredd att redovisa och diskutera förelagda uppgifter.

Endast aktivt deltagande i den grupp, i vilken studenten är registrerad, räknas som giltig närvaro om inte laga förfall föreligger.

Dispens från de obligatoriska momenten kan medges om särskilda skäl föreligger. Skälen ska åtföljas av intyg. Som särskilda skäl kan godtas sjukdom och nära anhörigs allvarliga sjukdom och liknande.

Eventuell dispens förenas med tilläggsuppgifter i syfte att kompensera frånvaron.

Ange de särskilda skäl som åberopas samt de bifogade handlingar som styrker de särskilda skälen (vid behov kan skälen anges separat)

Om laga förfall föreligger ska en kompletteringsuppgift vara examinator tillhanda senast 7 dagar efter att dispens beviljats.

5.2 Seminarieundervisning

Seminarieundervisningen består av tre seminarietillfällen. Det första och det tredje seminariet bygger på att du i egenskap av bolagsjurist vid GlobEls svenska företag biträder företaget vid olika viktiga frågeställningar som rör det fiktiva bolagets utveckling av informationstjänster, personuppgiftshantering och säkerhetsjuridiska frågeställningar. Företaget är mitt i en period av expansion

och utveckling vilket innebär att juristerna har ett viktigt jobb att tolka gällande rätt såväl som framtida gällande rätt.

Utförliga anvisningar för samtliga seminarieuppgifter finns i Kursmaterial → Seminarier.

Seminarietillfälle 1 – Behandling av personuppgifter

Seminariet handlar om integritetsskyddslagstiftningen med fokus på EU:s allmänna dataskyddsförordning (EU 2016/679). Du kommer att få träna dig i att i första hand muntligt resonera kring gällande rätt och rättsutvecklingen kring dataskydd. Seminarieuppgiften består även av en skriftlig metodorienterad inlämningsuppgift. Författande av denna PM ska ske på individuell basis med egna formuleringar (se vidare nedan avsnittet om fusk i form av plagiat). Underkända PM ska kompletteras senast den tid som finns angivet i Fastreg –Forum : Komplettering. Det övergripande syftet med seminariet är att du ska få kunskaper om dataskydd vid behandling av personuppgifter och även utveckla en lämplig metod för problemlösning inom området. Seminariet är ett examinationsmoment och förutsätter aktiv närvaro.

Seminarietillfälle 2 – Rättsautomation

Seminariet är inriktat på hur automatiserat beslutsfattande kommer att prägla delar av rättsordningen och vilka praktiska, materiella och principiella frågeställningar detta väcker. Särskild vikt läggs vid förståelsen av de centrala komponenter som präglar rättsautomation i form av transformering av rättsinformation till datorprogram av olika slag. Det övergripande syftet med seminariet är att ge studenten en möjlighet att öva på att muntligen resonera kring digitaliseringen utifrån såväl mer tekniskt orienterade som juridiska utgångspunkter. Seminariet är ett examinationsmoment och förutsätter aktiv närvaro.

Seminarietillfälle 3 – Informationssäkerhet för jurister

Temat för det tredje seminariet är legala aspekter på informationssäkerhet. Basen för seminariet är verksamheten vid det fiktiva företaget GlobEl. Förberedelser ska ske i mindre grupper med efterföljande redovisning i dessa smågrupper under en timme. Seminariet har närmare bestämt formen av muntlig examination (munta). Detta innebär att studenterna ska vara beredda att besvara frågorna som ställs av läraren. Seminariet hålls helt och hållet på engelska som är koncernspråket i scenariot med GlobEL. Det övergripande syftet med seminariet är att utveckla studenternas förmåga att göra fördjupade säkerhetsjuridiska analyser och bedömningar samt ge studenterna en möjlighet att öva och förbättra sin juridiska engelska.

Undergruppsindelningen kommer att anslås i FastReg 1-2 dagar efter kursstart. Undergruppsindelningen är inte valbar.

För genomförda Seminarier 1 och 2 samt PM-uppgift ges bara resultatet godkänt respektive underkänt. Den individuella prestationen vid Seminarium 3 betygsätts enligt skalan AB-U (se nedan avsnitten 6.2-6.4) och viktas till 30% av slutbetyget på kursen. Den student som underkänns på den muntliga redovisningen av seminarieuppgiften erbjuds möjlighet till komplettering. En sådan komplettering kan endast åsättas betyget B (godkänd).

6. Examination

6.1 Examinationsmål

Examination sker genom aktiv närvaro vid seminarierna, inlämning av skriftlig uppgift och godkänd muntlig examination. Kursen avslutas med en skriftlig hemtentamen. För att bli godkänd på kursen fordras att samtliga studieresultat för kursen är uppfyllda.

Studering som fått godkänt betyg har inte rätt att genomgå ny examination för högre betyg. Student som underkänts två gånger av samma examiner har rätt att kräva annan examiner vid ytterligare försök. Det gäller dock inte om särskilda skäl talar emot att en annan examiner ska utses. Student som varit frånvarande vid ordinarie seminariefälle bereds ej komplettering om dispens inte medgivits i förväg.

Som betyg används något av vitsorden Med beröm godkänd (AB), Icke utan beröm godkänd (BA), Godkänd (B) eller Underkänd (U).

6.2 Bedömning vid seminarierna

Bedömningskriterier för de skriftliga uppgifterna:

- Ämne och problemformulering.
- Faktakunskap och insikt i ämnet.
- Framställning.
- Material och metod.
- Analys och argumentation inklusive självständighet.
- Slutsatser, källor och formalia.
- Språkbehandling.
- Muntlig redovisning och diskussion vid seminariefället.

Bedömningskriterier för de muntliga uppgifterna:

- Insikt om aktuellt scenario samt tilldelad roll.
- Förmåga att formulera problem.
- Förmåga att självständigt och systematisk argumentera med utgångspunkt i givna förutsättningar.
- Förmåga att anpassa argumentationen till ändrade förutsättningar.
- Förmåga att reflektera kring fördiskussion.

6.3 Hemtentamen

Kursen slutliga examination äger rum genom en hemtentamen. Efter att denna gjorts tillgänglig har studenterna åtta timmar på sig att utforma sina svar. Hemtentan lämnas in digitalt enligt särskilda anvisningar som finns på kurshemsidan → Examination. Anmälan till hemtentamen är obligatorisk. Den individuella prestationen betygssätts enligt skalan AB-U skala (se nedan avsnitten 6.2-6.4) och viktas till 70% av slutbetyget på kursen.

Fusk i form av plagiat och otillåtet samarbete

Vid skriftliga uppgifter, inklusive tentamina, ska du följa instruktionerna för textens utformning och för hur källor får användas. Skriftliga uppgifter ska vara självständigt och individuellt formulerade vid PM och hemtentamen. Om plagiat eller otillåtet samarbete upptäcks blir din inlämning underkänd och du kan bli

avstängd under viss tid från studier vid Stockholms universitet.

6.4 Betygskriterierna

Den svenska betygsskalan som används i Rättsinformatiken är AB, BA, B och U. Dessa betyg bygger på följande kriterier:

AB (Med beröm godkänd)

- Har visat på mycket god förmåga att identifiera avancerade och komplexa rättsliga problemställningar som utveckling och användning av informations- och kommunikationsteknik (IT) ger upphov till.
- Har visat på mycket god förmåga att på ett metodologiskt korrekt sätt bedöma dessa problem med hjälp av främst relevanta rättsregler, praxis och principer.
- Har visat på mycket god förmåga att analysera och värdera de samhällseliga konsekvenserna av informations- och kommunikationsteknikens inverkan på rättsordningen och vice versa.
- Har inom givna tidsramar förberett, genomfört och dokumenterat en individuell rättsutredning avseende behandling av personuppgifter.
- Har inom givna tidsramar i grupp utformat, presenterat och diskuterat en juridisk vägledning om informationssäkerhet.

BA (Icke utan beröm godkänd)

- Har visat på god förmåga att identifiera avancerade och komplexa rättsliga problemställningar som utveckling och användning av informations- och kommunikationsteknik (IT) ger upphov till.
- Har visat på god förmåga att på ett metodologiskt korrekt sätt bedöma dessa problem med hjälp av främst relevanta rättsregler, praxis och principer.
- Har visat på god förmåga att analysera och värdera de samhällseliga konsekvenserna av informations- och kommunikationsteknikens inverkan på rättsordningen och vice versa.
- Har inom givna tidsramar förberett, genomfört och dokumenterat en individuell rättsutredning avseende behandling av personuppgifter.
- Har inom givna tidsramar i grupp skriftligen utformat, presenterat och diskuterat en juridisk vägledning om informationssäkerhet.

B (Godkänd)

- Har visat på tillräcklig förmåga att identifiera avancerade och komplexa rättsliga problemställningar som utveckling och användning av informations- och kommunikationsteknik (IT) ger upphov till.
- Har visat på tillräcklig förmåga att på ett metodologiskt korrekt sätt bedöma dessa problem med hjälp av främst relevanta rättsregler, praxis och principer.
- Har visat på tillräcklig förmåga att analysera och värdera de samhällseliga konsekvenserna av informations- och kommunikationsteknikens inverkan på rättsordningen och vice versa.
- Har inom givna tidsramar förberett, genomfört och dokumenterat en individuell rättsutredning avseende behandling av personuppgifter.
- Har inom givna tidsramar i grupp skriftligen utformat, presenterat och diskuterat en juridisk vägledning för informationssäkerhet.

U (Underkänd)

Ett eller flera tillkortakommanden finns, som innebär att studenten inte når upp till de krav som anges för betyget B.

Student som begär det har rätt att få betyg enligt en målrelaterad sjugradig betygsskala. Begäran ska framställas av studenten före examinationstillfället på så sätt som fastställs av Juridiska institutionen. Betyget enligt den sjugradiga betygsskalan gäller i sådant fall istället för det ordinarie betyget. Som godkänt betyg enligt den sjugradiga betygsskalan används något av vitsorden A (Utmärkt), B (Mycket bra), C (Bra), D (Tillfredsställande) eller E (Tillräckligt). Underkända betyg är Fx (Otilräckligt) eller F (Helt otilräckligt). Betygskriterierna i sin helhet finns under Kursmaterial → Examination.

6.5 Begäran om omprövning

För att ett betygsbeslut ska ändras krävs enligt 6 kap. 24 § högskoleförordningen (1993:100) att det betyg som har meddelats framstår som *uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller någon annan anledning*.

Det bör i sammanhanget anmärkas att det inte räcker med att studenten redovisat vissa förhållanden i tentamenssvaret. Även om examinator kan förstå den som anser att ett högre betyg hade varit rimligt, innebär inte det att betygsbeslutet är uppenbart oriktigt. Vad som huvudsakligen bedöms är om det har framkommit nya omständigheter som inte redan har prövats eller om det finns andra skäl som har lett till att bedömningen av tentamenssvaret har varit **uppenbart** oriktigt.

Använd gärna särskilt formulär vid begäran om omprövning som finns tillgänglig på följande hemsida:

<https://www.jurinst.su.se/utbildning/allm%C3%A4n-studieinformation/ompr%C3%B6vning-av-betyg>

7. Kurslitteratur

Rättsinformatik - Juridiken i det digitala informationssamhället, tredje upplagan
Red, Cecilia Magnusson Sjöberg, Lund: Studentlitteratur, 2018

Övrigt kursmaterial:

Författningssamling i rättsinformatik, Stockholm: Wolters Kluwer, 2018/19

Rättsfallssamling i rättsinformatik, Stockholm, Wolters Kluwer, 2018/19

8. Funktionsnedsättning

Allmänt

Målet är att alla studenter vid Stockholms universitet ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett funktionsnedsättning. Du kan läsa mer i Stockholms universitets "Handlingsplan för likabehandling av studenter med funktionshinder" på www.su.se under rubrikerna "Utbildning", "Studentservice" och "Studera med funktionsnedsättning". Kontakta Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning i god tid före studiestarten för att diskutera ditt individuella stödbehov och för att få nödvändig information. För att boka tid och diskutera stödåtgärder, maila till studentstod@su.se.

Särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier

Studenter med funktionsnedsättning har möjlighet till s.k. särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier. Som exempel kan nämnas alternativa examinationsformer, såsom förlängd tentamenstid eller enskild tentamen vid dator m.m. Det ankommer på varje berörd student att, i den mån han eller hon vill ta del av de särskilda åtgärder som har utlovats, inför kursstarten i varje ämne i god tid (minst 4 veckor) kontakta institutionens kontaktperson. Genom ett skriftligt intyg från Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning vid Stockholms universitet skall studenten styrka att han eller hon har en funktionsnedsättning. Kontaktperson vid Juridiska institutionen är studierektor Viktoria Pettersson, tfn: 08-16 34 31 eller e-post: viktor.pettersson@juridicum.su.se

Examination vid funktionsnedsättning

Studenten måste senast 3 veckor innan tentamenstillfället meddela kurssekreterare/amanuens att examinationen ska genomföras, så att eventuella extra åtgärder kan vidtas. Om anmälan inkommer senare kan institutionen inte garantera att examinationen kan genomföras såsom önskas. Observera att studenten även skall anmäla sig till tentamen på sedvanligt sätt i FastReg senast tre arbetsdagar före dag för tentamen.

9. Studentinflytande och kursutveckling

Samtliga studenter uppmanas att fylla i en elektronisk blankett för kursvärdering i slutet av kursen. Kursen förändras och utvecklas kontinuerligt, och de synpunkter och idéer som framförs i kursvärderingen övervägs alltid nogt.